

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

DE KWALITEIT VAN HET ONDERWIJS AAN NIEUWKOMERS, TYPE 3, 2013/2014

EVALUATIE VAN DE KWALITEIT VAN BASISCHOLEN MET
EEN OF TWEE NIEUWKOMERSKLASSEN

juni 2015

Voorwoord

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op onderwijsvoorzieningen voor nieuwkomers in het basis- en voortgezet onderwijs. In dit rapport richten we ons op het onderwijs aan nieuwkomers in het basisonderwijs. We onderscheiden daarin een aantal typen scholen, afhankelijk van de organisatie van het onderwijs aan nieuwkomers. Dit rapport gaat over het onderwijs aan nieuwkomers op scholen waar één of twee afzonderlijke groepen voor nieuwkomers aanwezig zijn. De nieuwkomersleerlingen krijgen daar gedurende de hele of een gedeelte van de week onderwijs (type 3). Deze voorzieningen worden in het toezicht nu nog niet apart bekeken, maar gezien als onderdeel van de basisschool waaraan ze zijn verbonden. In 2014 hebben we de kwaliteit van het nieuwkomersonderwijs op een aantal type 3-voorzieningen in kaart gebracht. Dit rapport bevat de bevindingen van dit onderzoek. Het geeft een beeld van de manier waarop het onderwijs in deze voorzieningen is ingericht en laat zien wat de kwaliteit van het onderwijs is.

De inspectie heeft al een aantal jaren zicht op de kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers op scholen aan asielzoekerscentra (type 1) en op scholen die uitsluitend onderwijs verzorgen aan nieuwkomers en basisscholen met drie of meer nieuwkomersklassen (type 2). Hier rapporten wij regelmatig over. De kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers op deze voorzieningen in 2013/2014 komt in een apart rapport aan de orde.

De inspectie wil met deze rapporten niet alleen de kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers beschrijven, maar hoopt daarnaast scholen en andere betrokkenen bij het onderwijs aan deze doelgroep te stimuleren om verder te blijven werken aan de kwaliteit van het nieuwkomersonderwijs.

De hoofdinspecteur primair onderwijs en speciaal onderwijs

Arnold Jonk
juni 2015

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
2 Achtergrond	7
2.1 Wat zijn nieuwkomers?	7
2.2 Aantallen nieuwkomers	8
2.3 Onderwijsvoorzieningen en toezichtvormen	9
3 Onderzoeksopzet	12
3.1 Steekproef	12
3.2 Inhoud onderzoek	12
4 Bevindingen	13
4.1 <i>Beschrijving bezochte type 3-voorzieningen</i>	<i>13</i>
4.2 <i>Kwaliteit onderwijs aan nieuwkomers</i>	<i>19</i>
5 Conclusies en aanbevelingen	25
5.1 Conclusies	25
5.2 Aanbevelingen	26
Literatuur	31
Bijlage I - Bezoekrooster	32
Bijlage II - Gespreksleidraden	34
Bijlage III - Indicatoren toezichtkader aangepast voor nieuwkomers en terugkoppelingsformulier	36
Bijlage IV - Inventarisatielijst	38

Samenvatting

Dit rapport biedt zicht op de kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers op type 3-voorzieningen: basisscholen waar één of twee afzonderlijke groepen voor nieuwkomers aanwezig zijn. De nieuwkomersleerlingen krijgen daar gedurende de hele of een gedeelte van de week onderwijs. De hoofdopdracht van nieuwkomersvoorzieningen is het leren van de Nederlandse taal. Op 1 augustus 2014 waren er ongeveer tachtig type 3-voorzieningen. De Inspectie van het Onderwijs heeft de onderwijskwaliteit onderzocht op een steekproef van negentien type 3-voorzieningen.

Hoewel de leerlingenaantallen en de verblijfsduur van de kinderen sterk fluctueren, bestaan de meeste bezochte type 3-voorzieningen al langere tijd. De helft van deze voorzieningen biedt voltijdonderwijs. De andere voorzieningen verzorgen diverse varianten van deeltijdonderwijs, waarbij de leerlingen – naast onderwijs in de nieuwkomersklas – een aantal uren per week onderwijs volgen op de reguliere basisschool. Op de meeste voorzieningen verblijven de leerlingen één tot anderhalf jaar. De voorzieningen richten zich bij de uitstroom doorgaans op het leerjaar dat past bij de leeftijd van de leerling of één leerjaar daaronder. Vaste criteria daarvoor hanteren de voorzieningen meestal niet. De meeste leerlingen stromen met achterstanden door naar het reguliere basisonderwijs. Vaak zijn de achterstanden fors.

Het ontbreekt nieuwkomersvoorzieningen aan de middelen of de mogelijkheden om de leraren van de ontvangende basisscholen te ondersteunen bij de vervolgpvang van nieuwkomers. De wens en de behoeften zijn er wel. De helft van de nieuwkomersvoorzieningen geeft aan moeite te hebben om een vervolgschool te vinden voor hun leerlingen.

Onvoorspelbaarheid en continue veranderingen in leerlingenaantallen, achtergronden en verblijfsduur zijn kenmerkend voor nieuwkomersonderwijs. Veel knelpunten die nieuwkomersvoorzieningen ervaren, zijn hierop terug te voeren. De financiën zijn (mede) afhankelijk van het aantal leerlingen. Een aantal voorzieningen ervaart financiële problemen. De wisselende financiën leiden tot veel wisselingen in het team, wat weer leidt tot gebrek aan continuïteit en moeite om expertise op te bouwen en vast te houden.

De diversiteit van de leerlingenpopulatie, de sterk fluctuerende leerlingenaantallen, en de voortdurende in- en uitstroom van leerlingen stellen de leraren voor steeds nieuwe organisatie- en ondersteuningsvragen, waar zij niet altijd een antwoord op hebben. De leraren beschikken in voldoende mate over de algemeen pedagogische en didactische vaardigheden en zorgen voor een warme en gestructureerde onderwijssituatie waar kinderen zich welkom weten. Op de helft van de voorzieningen zijn echter specifieke onderdelen die nodig zijn – een passend taalaanbod, een gestructureerd aanbod voor sociaal-emotionele ontwikkeling, werken vanuit doelen en leerlijnen – nog te weinig ontwikkeld. Doelgericht onderwijs, passend bij de leerlingenpopulatie, is op de helft van de voorzieningen niet aanwezig. Dit is ook een lastige opdracht die wordt bemoeilijkt door een gebrek aan pasklare programma's voor Nederlands als tweede taal (NT2), maar soms ook door te weinig zicht bij leraren op wat nieuwkomersonderwijs vraagt. Ook voor de besturen is dit laatste lastig. Bestuurders tonen wel betrokkenheid bij de voorzieningen, maar sturen weinig op de kwaliteit van de voorziening. De kwaliteit van type 3-voorzieningen kan

nog aanzienlijk verbeteren. De groei in kwaliteit de laatste jaren van scholen aan asielzoekerscentra (type 1) en grotere nieuwkomersvoorzieningen (type 2) laat zien dat dit mogelijk is

1 Inleiding

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers in het basis- en voortgezet onderwijs. Dit rapport richt zich op het basisonderwijs. We onderscheiden binnen het basisonderwijs vier typen onderwijsvoorzieningen voor nieuwkomers, afhankelijk van de organisatie van het onderwijs:

- type 1: scholen verbonden aan asielzoekerscentra (azc-scholen);
- type 2: scholen die uitsluitend onderwijs verzorgen aan nieuwkomers en basisscholen met drie of meer nieuwkomersklassen;
- type 3: basisscholen met één of twee klassen voor nieuwkomers;
- type 4: basisscholen waarop de nieuwkomers zijn geïntegreerd in reguliere klassen.

In 2011 heeft de inspectie het toezicht op de type 1- en type 2-voorzieningen opnieuw vormgegeven. Voor deze voorzieningen is een aparte toezichtaanpak uitgewerkt. De inspectie houdt sindsdien toezicht op de kwaliteit van deze voorzieningen volgens het Toezichtkader po, aangepast voor nieuwkomers. Elke twee jaar voeren we een kwaliteitsonderzoek uit bij de type 1- en 2-voorzieningen om het toezichtarrangement vast te stellen.

Naast deze voorzieningen zijn er ongeveer tachtig kleinere nieuwkomersvoorzieningen (type 3) waar eveneens leerlingen instromen, die veelal direct uit het buitenland afkomstig zijn. Er vindt nog geen specifiek toezicht op type 3-voorzieningen plaats; dit is onderdeel van het reguliere toezicht op de basisschool waar de voorziening aan verbonden is. De inspectie wil graag zicht krijgen op de inrichting en de kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers op deze scholen. Daarom hebben we in 2014 de inrichting en kwaliteit op een steekproef van negentien type 3-voorzieningen in beeld gebracht. Dit rapport bevat de bevindingen van dit onderzoek.

De kwaliteit van het onderwijs op de type 1- en 2-voorzieningen in 2013/2014 komt in een apart rapport aan de orde (Inspectie van het Onderwijs, 2015). De type 4-voorzieningen zijn reguliere basisscholen, die onder het reguliere toezicht van de inspectie vallen.

Hoofdstuk 2 gaat in op de doelgroep en de variatie in voorzieningen. Hoofdstuk 3 beschrijft de onderzoeksofzet. In hoofdstuk 4 geven we de bevindingen weer. Tot slot komen in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen aan bod.

2 Achtergrond

2.1 Wat zijn nieuwkomers?

Nieuwkomers, waar hebben we het dan over? Formeel gaat het om personen van buiten Europa, die geen Nederlands paspoort hebben, tussen de 16 en 65 jaar oud zijn, na 1 januari 2007 in Nederland zijn gekomen en langdurig of permanent verblijven in Nederland.¹

In het basisonderwijs wordt de term 'nieuwkomer' gebruikt om de groep leerlingen aan te duiden die het Nederlands onvoldoende machtig zijn om aan het onderwijs deel te nemen. Het kan hierbij gaan om kinderen van asielzoekers, kinderen van arbeidsmigranten uit bijvoorbeeld Midden- en Oost-Europa of kinderen die naar Nederland komen in het kader van gezinshereniging.

Bij het nieuwkomersonderwijs gaat het vaak om deze groep kinderen, soms ook om allochtone kinderen die geen Nederlands spreken of dit onvoldoende beheersen om het Nederlandse onderwijs te volgen. In het toezicht op voorzieningen voor nieuwkomers richt de inspectie zich op deze brede doelgroep.

Arbeidsmigranten

Er zijn geen heel precieze cijfers bekend over het aantal Midden- en Oost-Europese kinderen in het Nederlandse basis- en voortgezet onderwijs. Wel is bekend dat de grootste groep migranten afkomstig is uit Polen. De aantallen nieuwkomers fluctueren de afgelopen jaren. Het aantal kinderen van arbeidsmigranten uit met name Midden- en Oost-Europa nam de afgelopen jaren toe. Op 1 januari 2014 verbleven ruim 123.000 geregistreerde Polen en 21.000 Bulgaren in Nederland. Bijna 28.000 respectievelijk 5.000 van hen betreffen kinderen in de leeftijdscategorie van 0 tot 18 jaar (Forum, 2014). Op 1 januari 2013 betrof het aantal Poolse leerlingen in de leeftijd van 4 tot en met 11 jaar in het basisonderwijs naar schatting 9.700. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 2008, toen het nog om 5.000 kinderen ging. Ongeveer de helft van de Poolse leerlingen stroomt in groep 1 of 2 van het basisonderwijs in, de helft in latere groepen, meestal via een schakelklas (Forum, 2014).

In 2013 bedroeg het aantal Bulgaarse kinderen tussen de 0 en 18 jaar ongeveer 4.100, zo blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Vogels, Gijsberts en Den Draak, 2014). De onderzoekers stellen vast dat niet alle kinderen ingeschreven staan in het bevolkingsregister. Op de niet-ingeschreven kinderen die nog niet naar school gaan, heeft – voor zover de inspectie bekend is – geen enkele instantie zicht.

Asielzoekers

Het aantal asielzoekers vertoonde een dalende lijn tot 2012, daarna zijn de aantallen flink gestegen: van 14.604 asielzoekers in de asielzoekerscentra in

---

¹ Naast 'nieuwkomers' kent de wetgeving de begrippen 'asielzoeker' en 'vreemdeling'. Asielzoeker: vreemdeling die zijn land heeft verlaten om in een ander land asiel aan te vragen. De IND onderzoekt of de asielzoeker voor bescherming in Nederland in aanmerking komt; bijvoorbeeld omdat hij vluchteling is, in zijn eigen land het risico loopt onmenselijk behandeld te worden of niet terug kan vanwege de algehele onveilige situatie in zijn land. Als dat zo is, krijgt hij een verblijfsvergunning. Vreemdeling: persoon die niet de Nederlandse nationaliteit heeft, en niet op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander wordt behandeld.

2012 tot 24.581 in januari 2015. Op 1 oktober 2013 woonden iets meer dan vijfduizend kinderen tussen de 0 en 18 jaar in asielzoekerscentra. Ruim 2.000 van deze kinderen waren tussen de 4 en 12 jaar. Op 26 januari 2015 is dit aantal gestegen tot bijna 7.000 kinderen in de leeftijd van 0 tot 18, van wie ongeveer 2.800 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (www.coa.nl).

2.2 Aantallen nieuwkomers

Bij nieuwkomers in het onderwijs hebben we het over niet-Nederlandse kinderen, die nog maar kort (tot vier jaar) in Nederland verblijven en de Nederlandse taal onvoldoende beheersen om het onderwijs te volgen. Het aantal niet-Nederlandse basisschoolleerlingen die korter dan een jaar in Nederland zijn, steeg in een jaar tijd met ongeveer een kwart, van 4.454 op 1 oktober 2013 naar 5.452 een jaar later. Het aantal nieuwkomers dat één tot twee jaar in Nederland woont, steeg in diezelfde periode met een vijfde (van 3.909 naar 4.850; tabel 2.2a) (DUO, persoonlijke communicatie, 11 februari 2015).

De leerlingen van de nieuwkomersvoorzieningen type 3 zijn vooral afkomstig uit de groep leerlingen 'korter dan één jaar in Nederland' en in mindere mate uit de groep 'één tot twee jaar in Nederland'. Niet alle kinderen van asielzoekers en arbeidsmigranten behoren echter tot de groep leerlingen die korter dan vier jaar in Nederland verblijven. Zoals tabel 2.2a laat zien, verblijft ongeveer een derde van de kinderen met een niet-Nederlandse nationaliteit al langere tijd in Nederland.

De toename van het aantal kinderen van asielzoekers en arbeidsmigranten, die niet in het Nederlands aanspreekbaar zijn als zij de Nederlandse scholen binnenkomen, legt een druk op scholen. De problematiek van deze scholen heeft de afgelopen periode de aandacht getrokken in het nieuws, en niet ten onrechte. De komst van deze kinderen vergt veel van besturen, scholen en leraren.

Tabel 2.2a Aantal leerlingen van niet-Nederlandse nationaliteit van wie een datum van vestiging in Nederland bekend is, in relatie tot hun verblijfsduur in Nederland

Aantal jaar in Nederland	2010	2011	2012	2013	2014	Totaal 2010-2014	% aantal jaar in NL
< 1 jaar	4.223	4.236	3.726	4.454	5.452	22.091	18%
1 – 2 jaar	4.202	4.450	4.480	3.909	4.850	21.891	17%
2 – 3 jaar	3.847	4.206	4.356	4.536	3.945	20.890	17%
3 - 4 jaar	2.764	3.689	3.847	4.182	4.448	18.930	15%
Subtotaal nieuwkomers	15.036	16.581	16.409	17.081	18.695	83.802	67%
> = 4 jaar	6.954	7.327	8.147	9.291	10.427	42.146	33%
Subtotaal aantal jaar bekend	21.990	23.908	24.556	26.372	29.122	125.948	100%

Bron: DUO, persoonlijke communicatie, 11 februari 2015

Als scholen vier of meer leerlingen hebben die korter dan een jaar in Nederland zijn, kunnen zij aanspraak maken op aanvullende bekostiging vanuit de Regeling bekostiging personeel. Het aantal scholen dat een beroep doet op deze regeling is door de groei van het aantal nieuwkomers opgelopen van 147 op 1 oktober 2012 tot 208 op 1 oktober 2014 (tabel 2.2b). De manier waarop het onderwijs aan nieuwkomers georganiseerd is, verschilt. Bij de inspectie waren op 1 oktober 2014 128 nieuwkomersvoorzieningen bekend. Ongeveer 75 basisscholen

(exclusief de internationale scholen) vangen vier of meer nieuwkomers op, maar hebben hier geen aparte klassen voor ingericht. Daarnaast zijn er ook scholen die wel onderwijs geven aan vier of meer nieuwkomers, maar hier geen aanvullende bekostiging voor aangevraagd hebben. Hoeveel scholen dit betreft is onbekend.

Tabel 2.2b Aantal scholen en leerlingen bekostigd vanuit de Regeling bekostiging personeel*

Eerste opvang vreemdelingen	1-10-2012	1-2-2013	1-6-2013	
Aantal scholen (BRIN)	147	146	144	
Aantal bekostigde vreemdelingen	2.626	2.717	2.822	
Eerste opvang vreemdelingen	1-10-2013	1-2-2014	1-6-2014	1-10-2014
Aantal scholen (BRIN)	164	182	172	208
Aantal bekostigde vreemdelingen	3.142	3.701	3.657	4.529

* Het betreft hier schooljaar 2012/2013, 2013/2014 en de bekostiging voor de periode augustus t/m november van het schooljaar 2014/2015, zoals in de tweede week van februari 2015 is geregistreerd. Het aantal unieke scholen voor het *gehele* schooljaar is voor 2012/2013 191 en voor 2013/2014 240 (voor 2014/2015 tot tweede week van februari 208).

Bron: DUO, persoonlijke communicatie, 11 februari 2015

2.3 Onderwijsvoorzieningen en toezichtvormen

Het aantal varianten en verschijningsvormen van onderwijs aan nieuwkomers is groot. Zoals in hoofdstuk 1 is vermeld onderscheidt de inspectie vier typen voorzieningen voor nieuwkomers. Door de verschillen tussen de voorzieningen verschilt ook de wijze waarop de inspectie toezicht houdt. Onderstaand kader beschrijft per type de criteria, de toezichtvorm en het aantal voorzieningen.

Type 1 - school verbonden aan asielzoekerscentrum

Criteria

- De school is verbonden aan een asielzoekerscentrum (azc).
- De school bevindt zich op het terrein van of in de nabije omgeving van het azc.

Toezichtvorm

- Elke twee jaar vindt een kwaliteitsonderzoek plaats.

Aantal type 1-voorzieningen per 1 februari 2015: 30

Type 2 - school uitsluitend gericht op eerste opvang van en onderwijs aan nieuwkomers, eventueel inclusief kinderen van een azc

Criteria

- De school verzorgt uitsluitend onderwijs aan nieuwkomers.
- De school functioneert zelfstandig, maar kan wel gekoppeld zijn aan een 'moederschool'.
- De school bestaat minimaal twee jaar.
- De school beschikt over een eigen schoolplan en schoolgids, of – in het geval van een koppeling aan een 'moederschool' – neemt in de documenten van de moederschool een duidelijke plaats in.
- Leerlingen kunnen na een periode van 1 tot 1,5 jaar uitstromen naar een (reguliere) basisschool of naar het voortgezet onderwijs.

Onder de type 2-voorzieningen vallen ook grotere type 3-voorzieningen met 3 of meer nieuwkomersklassen

Toezichtvorm

- Elke twee jaar vindt een kwaliteitsonderzoek plaats.

Aantal type 2-voorzieningen per 1 februari 2015: 26

Type 3 - klas(sen) gericht op eerste opvang/onderwijs aan nieuwkomers, verbonden aan een basisschool; de klassen kunnen een functie hebben voor de betreffende school, voor alle scholen van een bestuur, voor verschillende besturen, voor de gemeente of voor de regio

Criteria

De nieuwkomers- of eersteopvangklassen:

- zijn gekoppeld aan een (reguliere) school en maken deel uit van de basisschool;
- zijn aparte klassen waarin uitsluitend nieuwkomers zitten;
- bestaan uit één of twee klassen;
- zijn gericht op het leren van de Nederlandse taal;
- verzorgen voor de duur van 1 tot 1,5 jaar onderwijs aan nieuwkomers;
- verzorgen één of meer dagen per week onderwijs voor nieuwkomers;
- vallen onder de verantwoordelijkheid van de directie van de school c.q. het bevoegd gezag. Zij zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de opvang en het onderwijs in de nieuwkomersklassen.

Toezichtvorm

- Het toezicht voor dit type voorzieningen is in ontwikkeling.

Aantal type 3-voorzieningen per 1 februari 2015: 78

Type 4 – geen aparte voorziening: nieuwkomers zijn geïntegreerd in een (reguliere) school en zitten in reguliere basisschoolklassen

Criteria

- De nieuwkomers zitten in de reguliere basisschoolklassen. De nieuwkomers gaan mogelijk wel voor enkele dagdelen naar een aparte klas voor nieuwkomers.

Toezichtvorm

- Voor dit type is geen apart toezicht; het onderwijs aan de nieuwkomersleerlingen wordt meegenomen bij het reguliere toezicht op de basisschool waaraan ze verbonden zijn. In de strikte zin van het woord is hier geen sprake van een aparte voorziening, hooguit van aangepast onderwijs.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Steekproef

Bij de start van het onderzoek waren er iets minder dan tachtig type 3-voorzieningen bekend bij de inspectie. Deze voorzieningen zijn ongelijk verspreid over het land. In het westen en zuiden van het land zijn meer type 3-voorzieningen dan in het noorden en oosten. Op basis van vooraf bekende informatie over de ligging, de omvang van de voorziening, de organisatievorm en de geplande onderwijstijd per week hebben we twintig voorzieningen geselecteerd voor het onderzoek. Dat is zodanig gebeurd dat de spreiding over het land herkenbaar is in de steekproef, evenals de diversiteit in de aard van de voorzieningen.

Toen de bezoeken gepland werden, bleken twee voorzieningen niet meer te bestaan. Voor één voorziening is een andere type 3-voorziening geselecteerd, voor de andere bleek dat niet meer mogelijk binnen het tijdsbestek van het onderzoek.

3.2 Inhoud onderzoek

In de periode van februari tot en met november 2014 hebben inspecteurs de negentien geselecteerde voorzieningen bezocht. De inspecteurs zijn lid van de expertisegroep nieuwkomers en beschikken over specifieke expertise op het terrein van het nieuwkomersonderwijs. In sommige gevallen combineerden zij het bezoek met een inspectiebezoek (vierjaarlijks bezoek, kwaliteitsonderzoek, stelselonderzoek) aan de basisschool waaraan de nieuwkomersklassen gekoppeld zijn. De duur van het bezoek varieerde daardoor van een halve tot een hele dag.

Het onderzoek bestond uit gesprekken met de directie/coördinator, de intern begeleider, de leraren en enkele leerlingen en uit klassenbezoeken. De eenvormigheid van de onderzoeken werd gewaarborgd door het gebruik van vaste onderzoeksroosters (zie bijlage I) en gespreksleidraden (zie bijlage II) en van het toezichtkader, aangepast voor nieuwkomers (zie bijlage III).

Aan het eind van het bezoek koppelde de inspecteur zijn bevindingen terug aan de directeur en/of coördinator en eventueel het bevoegd gezag. De inspecteur gaf zijn oordelen schriftelijk aan op een terugkoppelingsformulier voor de school (zie bijlage III) en gaf hierop een mondelinge toelichting. Omdat de type 3-voorzieningen geen apart 'object van toezicht' zijn, leidde het onderzoek niet tot een rapport of een toezichtarrangement.

Tijdens het bezoek verzamelde de inspecteur daarnaast aan de hand van een inventarisatielijst informatie over de organisatie, de achtergronden van de leraren en het functioneren van de voorziening (zie bijlage IV).

4 Bevindingen

4.1 Beschrijving bezochte type 3-voorzieningen

Bestaansduur

Type 3-voorzieningen zijn vaak structurele voorzieningen, die al langere tijd bestaan. Twaalf van de negentien bezochte voorzieningen bestaan zelfs al tien jaar of langer. Van de negentien voorzieningen die de inspectie bezocht zijn er maar twee die korter dan twee jaar bestaan. Twee voorzieningen bestaan drie tot vijf jaar; drie andere vijf tot tien jaar.

De leerlingen

Vijf van de bezochte type 3-voorzieningen hadden twee groepen; de overige veertien bestonden uit één groep. Het aantal leerlingen lag op het moment van bezoek tussen de 3 en 31 (tabel 4.1a). Gemiddeld genomen bezochten vijftien leerlingen de voorziening. Meestal bedroeg het aantal leerlingen per groep niet meer dan vijftien.

Bij de start van het schooljaar lag het gemiddelde lager, namelijk op twaalf leerlingen. Het aantal nationaliteiten per voorziening varieerde tussen twee en zeventien (gemiddeld zeven).

Tabel 4.1a Aantal leerlingen per voorziening (n=19)

Aantal leerlingen op moment van bezoek	Aantal voorzieningen
0 tot en met 5	2
6 tot en met 10	1
11 tot en met 15	8
16 tot en met 20	3
21 tot en met 25	3
26 tot en met 30	1
31 tot en met 35	1

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2015

De leraren

Het aantal bevoegde leraren dat op de type 3-voorzieningen werkt, loopt uiteen van één tot vier. Aan vijf voorzieningen was ook een klassenassistent verbonden. Veel leraren geven al jaren les aan nieuwkomers (tabel 4.1b). Iets minder dan de helft van de leraren (vijftien) heeft een specifieke cursus of opleiding gevolgd voor onderwijs in Nederlands als tweede taal (NT2).

Tabel 4.1b Overzicht aantal jaren ervaring (nagevraagd bij 29 leraren)

Aantal jaar ervaring nieuwkomersonderwijs	Aantal leraren
1 ^e jaar	7
1 of 2 jaar	6
3 of 4 jaar	7
5 tot en met 10 jaar	10
Meer dan 10 jaar	2
Onbekend	2

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2015

Voltijd/deeltijd

Niet op alle voorzieningen volgen de leerlingen voltijds onderwijs. Op tien locaties is dit wel het geval. De overige negen voorzieningen laten een wisselend beeld zien, waarbij de leerlingen een klein of groter deel van de tijd onderwijs op de reguliere basisschool volgen (tabel 4.1c). Meestal is dit de basisschool waar de nieuwkomersvoorziening aan verbonden is. Het contact tussen de leraren van de type 3-voorziening en de basisschool verloopt veelal informeel. De leraren zijn vaak aan dezelfde basisschool verbonden en lopen gemakkelijk bij elkaar binnen. Dit heeft als keerzijde dat het overleg in de wandelgangen plaatsvindt en geen structurele inbedding heeft in een overlegstructuur. Er zijn meestal geen afspraken over de inhoud en frequentie van het overleg. Het overleg richt zich op het 'elkaar vooruit helpen'.

Tabel 4.1c Deeltijdvarianten bij type 3-voorzieningen (n=9)

Deeltijdvarianten nieuwkomersonderwijs	Aantal voorzieningen
Geleidelijke instroom in moederschool	1
's Middags les op moederschool	1
's Middags les op moederschool en 's ochtends rekenen/wiskunde en gym/creatieve vakken op moederschool	2
's Middags en deel van de ochtend les op moederschool	1
4 ochtenden in taalklas, rest op moederschool	1
Alleen leerlingen groep 3 volgen technisch lezen in groep 3 van de moederschool	1
Tot 7 jaar: 3 dagen naar taalklas, rest thuis Vanaf 7 jaar: eerste periode voltijds in taalklas, later 3 dagen taalklas, 2 dagen moederschool	1
Na 6 maanden 1 dagdeel naar de moederschool	1

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2015

In- en uitstroom

Op één voorziening na (hier zijn drie instroommomenten) kunnen leerlingen gedurende het hele schooljaar instromen. De uitstroom naar een vervolgschool kan op de meeste scholen (twee scholen uitgezonderd) ook elk moment in het schooljaar. Eén locatie laat leerlingen alleen uitstromen na een schoolvakantie en op één voorziening vindt alleen uitstroom aan het eind van het schooljaar plaats.

Duur curriculum

De duur van het curriculum is niet altijd precies bepaald. Op acht voorzieningen bedraagt deze ongeveer een jaar. Negen voorzieningen kiezen afhankelijk van de ontwikkeling van de leerlingen voor een variabele duur van één tot anderhalf jaar. Op één voorziening beslaat de duur van het curriculum voor alle leerlingen anderhalf jaar terwijl op weer een andere voorziening niet geregeld is hoe lang het duurt.

Doordat er maar voor één jaar extra bekostiging is voor leerlingen die korter dan een jaar in Nederland verblijven, is de duur van het nieuwkomersonderwijs in beginsel door de financiën bepaald. Bij de voorzieningen met een flexibele verblijfsduur speelt ook het niveau en tempo van ontwikkeling mee. Deze voorzieningen hanteren meestal geen vaste criteria zoals een vooraf bepaald

niveau van de woordenschat of van technisch en begrijpend lezen en rekenen/wiskunde voordat een leerling kan uitstromen.

Vervolgschool

De meeste voorzieningen streven naar uitstroom naar een leeftijdsadequate groep of één jaar lager. Of dit in de praktijk ook het geval is, is niet bekend. De ervaringen met het toeleiden van leerlingen naar een vervolgbasisschool zijn wisselend. Elf voorzieningen ervaren hierbij geen knelpunten. Bij vier van deze elf scholen is herplaatsing niet aan de orde omdat de leerlingen doorstromen naar de moederschool.

Acht voorzieningen geven aan dat basisscholen (erg) terughoudend zijn om nieuwkomers te plaatsen. Als redenen worden genoemd:

- school/klas is vol;
- handelingsverlegenheid ten aanzien van nieuwkomers;
- wachtlijst;
- angst voor negatieve invloed op eindopbrengsten/beoordeling door de inspectie;
- financiële problemen in het bestuur waardoor er te weinig personeel is.

Deze voorzieningen moeten veel moeite doen om leerlingen geplaatst te krijgen. In een enkel geval lukt dit niet meteen, waardoor leerlingen soms enige tijd thuiszitten.

Enkele voorzieningen melden knelpunten over de uitstroom naar het voortgezet onderwijs. Sommige geven aan dat er nauwelijks leerlingen uitstromen naar het regulier voortgezet onderwijs maar dat zij altijd eerst geplaatst worden in een internationale schakelklas of kopklas. Een enkele locatie geeft aan dat scholen voor voortgezet onderwijs huiverig zijn om nieuwkomers op te nemen, omdat dit de doorstroomcijfers en het inspectieoordeel negatief zou beïnvloeden. Ook is één voorziening van mening dat de leerlingen vanwege hun taalachterstand in een te laag schooltype geplaatst worden, gezien hun capaciteiten.

Wie verantwoordelijk

In veruit de meeste gevallen is het bevoegd gezag van de basisschool waaraan de type 3-voorziening verbonden is ook het bevoegd gezag voor deze voorziening. Bij twee voorzieningen ligt de verantwoordelijkheid voor de type 3-voorziening bij het samenwerkingsverband passend onderwijs, waarbij één van deze twee voorzieningen ook verantwoording aflegt aan de gemeente. Bij de andere voorziening dragen drie bevoegde gezagen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de voorziening.

De leraren zijn meestal in dienst van het betreffende bevoegd gezag. Bij één voorziening zijn de leraren in dienst van een uitzendbureau (payrollconstructie). Bij een andere voorziening ontvangt het bevoegd gezag via het samenwerkingsverband geld van de gemeente voor de bekostiging van de leraren.

Twee voorzieningen ervaren knelpunten bij de aanstelling van de leraren. Werken vanuit de 'flexpool' en tijdelijke contracten noodzaken tot vertrek van leraren of het tijdelijk uit dienst treden, omdat het aantal uren anders overschreden wordt of de leraar anders een vaste aanstelling aangeboden moet worden.

Betrokkenheid bevoegd gezag

Het merendeel van de bevoegde gezagen toont zich betrokken bij de nieuwkomersvoorziening. De wijze waarop het bestuur zich informeert over de kwaliteit van de nieuwkomersvoorziening of de manier waarop de nieuwkomersvoorziening verantwoording aflegt over haar kwaliteit, is echter vaak niet geregeld.

Bij negen van de negentien voorzieningen is het bevoegd gezag niet of nauwelijks op de hoogte van de kwaliteit van het nieuwkomersonderwijs. Vijf type 3-voorzieningen verantwoorden zich in het geheel niet aan het bestuur. Bij de overige voorzieningen varieert de verantwoording van gesprekken over met name financiële of organisatorische aangelegenheden, tot managementafspraken waarbij zowel organisatorische als inhoudelijke zaken aan de orde komen. In de meeste gevallen verantwoordt de voorziening zich niet over de inhoudelijke kwaliteit en stelt het bevoegd gezag daar ook geen specifieke eisen aan.

Een aantal voorzieningen verantwoordt zich aan de gemeente als deze subsidies verstrekt. Deze verantwoording gaat over de besteding van de toegekende middelen, maar reikt soms ook verder. In Den Haag verzorgt de begeleidingsdienst bijvoorbeeld een begin- en eindmeting van de leerlingresultaten, waarna zij deze gegevens doorgeeft aan de gemeente.

De besturen sturen slechts beperkt op de kwaliteit van de nieuwkomersvoorziening. Slechts twee besturen bezoeken de nieuwkomersvoorziening structureel. Vier besturen sturen op de randvoorwaarden: aantallen leerlingen, huisvesting, maximale aantallen per klas en financiën. De Amsterdamse begeleidingsdienst verzorgt op verzoek van de gezamenlijke besturen een stedelijk netwerk waarin de kwaliteitsverbetering van de nieuwkomersvoorzieningen centraal staat.

Passend onderwijs

De positie van de nieuwkomersvoorziening binnen passend onderwijs is voor de leraren en/of locatieleider onduidelijk. De locatieleiding van twaalf voorzieningen heeft hier nog niet over nagedacht. Bij één voorziening valt de eerste opvang onder de extra ondersteuning, bij één voorziening onder de basisondersteuning. Bij enkele andere voorzieningen bestaat het idee dat vanwege de gemeentelijke bijdrage de voorziening geen rol heeft binnen passend onderwijs.

Externe contacten

Ruim driekwart van de voorzieningen geeft aan contacten te onderhouden met andere nieuwkomersvoorzieningen. Zij stellen de uitwisseling met andere scholen op prijs. Ook LOWAN, de ondersteuningsorganisatie voor scholen die nieuwkomersonderwijs verzorgen, is bekend. Elf voorzieningen bezoeken de landelijke of regionale LOWAN-bijeenkomsten. Twee voorzieningen hebben in het geheel geen contacten met vergelijkbare voorzieningen of met LOWAN.

Financiën

De financiering van nieuwkomersvoorzieningen verloopt niet op alle locaties hetzelfde. De bekostigingsregeling vanuit het Rijk is voor iedereen gelijk: reguliere bekostiging, gewichtsgelden en bijzondere bekostiging van leerlingen die korter dan één jaar in Nederland zijn (bij vier of meer leerlingen). In hoeverre gemeenten bijdragen vanuit bijvoorbeeld onderwijsachterstandsmiddelen verschilt.

De locatieleiding van een groot aantal voorzieningen geeft aan de bekostiging van nieuwkomersvoorzieningen als een knelpunt te ervaren. De volgende knelpunten zijn vaak naar voren gebracht:

- Omdat de gewichtsgelden gekoppeld zijn aan het opleidingsniveau van de ouders (en niet aan daadwerkelijke taalachterstanden) lopen de voorzieningen aanvullende bekostiging mis. Lang niet alle ouders van nieuwkomers zijn namelijk laagopgeleid, maar alle leerlingen hebben wel een taalachterstand: zij spreken de Nederlandse taal niet.
- De duur van de aanvullende bekostiging voor nieuwkomers (één jaar) komt niet altijd overeen met de duur van het curriculum. Het komt heel vaak voor dat leerlingen na een jaar nieuwkomersonderwijs de taal nog onvoldoende beheersen om het onderwijs op een reguliere school te kunnen volgen. Het gebeurt dan ook regelmatig dat leerlingen langer dan een jaar op de nieuwkomersvoorziening blijven. Dan vervalt echter de aanvullende bekostiging.
- De meeste nieuwkomersvoorzieningen ontvangen ook middelen vanuit de gemeente. Dit geldt echter niet voor alle voorzieningen. Een aantal gemeenten besteedt de onderwijsachterstandsmiddelen aan voor- en vroegschoolse educatie (vve). De gemeentelijke bijdrage wordt veelal verstrekt door de gemeenten waar de leerlingen vandaan komen. Dit is echter niet altijd het geval. Soms draagt alleen de gemeente waar de voorziening is gehuisvest bij. Dit leidt tot financiële problemen als leerlingen uit andere gemeenten ook onderwijs volgen op de voorziening. Daarom wordt soms besloten de voorziening alleen open te stellen voor 'meebetalende' gemeenten.
- De bekostiging vanuit de gemeente en de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is gekoppeld aan het aantal leerlingen. Bij een klein aantal leerlingen is deze bekostiging volgens enkele voorzieningen niet toereikend en moeten besturen uit eigen middelen bijbetalen. Door grote fluctuaties in het leerlingenaantal wisselen perioden met meer en minder leerlingen elkaar af, waardoor er in sommige perioden weinig aanvullende financiering is.
- Een aantal voorzieningen geeft aan dat een onderwijsassistent onmisbaar is. Afhankelijk van de hoogte van de bijdrage vanuit de gemeente is dit realiseerbaar. De taalachterstanden en niveauverschillen in nieuwkomersklassen maken een lagere leraar-leerlingratio dan in het reguliere basisonderwijs wenselijk.
- Tot slot melden enkele voorzieningen dat hun leerlingen vaker zwaardere problemen en grotere achterstanden hebben dan reguliere basisschoolleerlingen. In een aantal samenwerkingsverbanden passend onderwijs worden de extra ondersteuningsmiddelen naar rato van het aantal leerlingen over de besturen verdeeld. De kosten voor aanvullend onderzoek en de inschakeling van deskundigen zorgen voor extra druk op de beschikbare ondersteuningsmiddelen binnen het bestuur.

Overige knelpunten

De leraren van nieuwkomersvoorzieningen type 3 voelen zich veelal sterk betrokken bij hun leerlingen en zetten zich enorm in voor hun groep. Het geeft hun veel voldoening om met deze leerlingen te werken. Ze ervaren in hun dagelijkse werk echter ook de nodige knelpunten. De knelpunten rond de financiën en de uitplaatsing van leerlingen zijn hiervoor al benoemd. Daarnaast lopen leraren en directie aan tegen problemen in de randvoorwaarden en de organisatie en zaken die samenhangen met de doelgroep leerlingen.

a) Knelpunten in de randvoorwaarden en organisatie zijn:

- Continuïteit: de onvoorspelbaarheid van het aantal leerlingen leidt tot veel wisselingen in het lerarenteam, waardoor de opbouw van deskundigheid in het team lastig is. Discontinuïteit is door de onvoorspelbaarheid in leerlingaantal en in verblijfsduur een 'stabiele' factor in voorzieningen voor nieuwkomers. Deze onvoorspelbaarheid leidt tot problemen in de continuïteit van onder andere het team, de expertise, de financiën, de schoolorganisatie en de huisvesting. Het gebrek aan continuïteit maakt de organisatie kwetsbaar. Vallen leraren uit, dan is vervanging lastig. Daarnaast komt borging van kennis en afspraken door de vele wisselingen moeilijk van de grond.
- Deskundigheid leraren: leraren voelen zich geregeld tekortschieten. Vanuit de moederschool is algemene ondersteuning aanwezig, maar op onderwijsinhoudelijk vlak zijn de leraren meestal op zichzelf aangewezen. Zeker als er maar één leraar in de nieuwkomersgroep staat, voelt dit soms eenzaam. Bovendien brengt dit risico's met zich mee voor de (borging van de) onderwijskwaliteit. De leraren geven aan behoefte te hebben aan verdere scholing gericht op NT2 of specifieke problematieken van nieuwkomers/azc-kinderen.
- Centraal/decentraal: doordat in een aantal gemeenten scholen concurreren om leerlingen is er geen centrale nieuwkomersopvang, maar vangen verschillende scholen enkele nieuwkomers op. Ieder vindt zelf het wiel uit. Onderzoek naar het verschil in effectiviteit van opvang in centrale nieuwkomersvoorzieningen of geïntegreerd in de basisschool zou duidelijk kunnen maken welke aanpak het meeste bijdraagt aan de cognitieve en sociale ontwikkeling van de leerlingen.
- Programma's: de beschikbare methoden en materialen voor NT2-onderwijs zijn verouderd of voldoen niet aan de eisen en behoeften van deze heterogene groep leerlingen. Dit doet een groot beroep op de creativiteit en vindingrijkheid van de leerkrachten en zorgt soms ook voor een versnipperd leerstofaanbod zonder doorgaande lijn. Ook komt het voor dat leraren niet op de hoogte zijn van bestaande materialen en zelf materialen ontwikkelen of leermiddelen van de reguliere basisschool inzetten. Doordat materialen niet pasklaar zijn, vraagt dit extra inzet van de leraren. Hierdoor ervaren leraren extra werkdruk. Integrale taalprogramma's die tegemoetkomen aan alle belangrijke aspecten bij het leren van de Nederlandse taal – dus gericht op de doelgroep – zijn er niet. Dat betekent dat leraren zelf op zoek moeten naar geschikte methoden en materialen voor verschillende onderdelen van taal.
- Imago: een enkele school geeft aan dat de nieuwkomersklassen ouders van de basisschoolleerlingen afschrikt en leidt tot 'witte vlucht'. De directeur maakt zich zorgen over de sociale cohesie in de wijk.
- Administratieve last: het in- en uitschrijven (waaronder de intake, het achterhalen van informatie over de achtergrond en het vaststellen van het instroomniveau via toetsen) van de leerlingen kost veel tijd. Daarnaast zijn de administratieve systemen (BRON, eigen administratiesysteem) niet passend voor nieuwkomersleerlingen en de aparte status van de nieuwkomersgroep.
- Leerlingstromen: de gemeenten weten niet altijd waar nieuwkomersleerlingen precies gevestigd zijn. De ouders van deze leerlingen worden daardoor niet geattendeerd op het bestaan van een specifieke nieuwkomersvoorziening.

b) Knelpunten vanwege de specifieke leerlingpopulatie zijn:

- Onregelmatig schoolbezoek: de voorzieningen geven aan dat het schoolverzuim onder de nieuwkomersleerlingen hoger ligt dan bij de reguliere basisschoolleerlingen. Dit heeft niet zozeer te maken met meer ziekte maar met een andere opvatting over school/leerplicht. Het onregelmatige schoolbezoek heeft invloed op de ontwikkeling van de leerlingen.
- Onverwacht vertrek: zowel voor kinderen van migranten als voor kinderen van asielzoekers geldt dat ze soms ineens, zonder bericht, vertrokken zijn. De leraren zijn daardoor niet in staat om een onderwijskundig rapport mee te geven voor de vervolgschool. Soms kunnen de leraren (na veel zoekwerk) de vervolgschool nog achterhalen en kunnen zij informatie doorsturen; in andere gevallen zit de vervolgschool zonder informatie en ontstaat een onderbroken ontwikkelingslijn.
- Met onbekende bestemming vertrokken: als kinderen met onbekende bestemming ('mob') vertrekken zorgt dit bij leraren en leerlingen voor een gevoel van onveiligheid. Waar zijn de kinderen gebleven? Wat is er gebeurd? Ouders kunnen verhuisd zijn, maar ook andere scenario's zijn denkbaar: zijn ze in de illegaliteit gegaan om uitzetting te voorkomen, gemigreerd of slachtoffer van mensenhandel of misdrijf? Het lukt de school niet altijd te achterhalen waar de kinderen zijn gebleven. Een zeer onwenselijke situatie, die ook blijft knagen aan de leraren. In dergelijke situaties is onduidelijk waar de regie ligt; bij wie de opdracht ligt om uit te zoeken waar de kinderen of het gezin naar toe zijn gegaan. Leraren voelen zich wel verantwoordelijk en doen op eigen houtje naspeuringen. Het is de vraag of dit de verantwoordelijkheid van de leraren is en of zij hiervoor de meest aangewezen personen zijn.
- Cultuurverschillen: leerlingen uit een asielzoekerscentrum leven in een gemeenschap met veel verschillende culturen en gewoonten. Tussen de bewoners uit het centrum ontstaan soms spanningen, die de kinderen mee naar school nemen. Dat kan zorgen voor conflicten tussen kinderen. Ook maken interculturele verschillen het schoolse leren soms moeilijk, bijvoorbeeld als het gaat om het accepteren van gezag van vrouwelijke leraren.
- Diversiteit: in één of twee groepen zitten leerlingen met leeftijden tussen de vier en dertien jaar, van analfabeet tot prima geschoold maar in een andere taal. De grote niveauverschillen en de kleine schaal van de locaties maken de organisatie lastig. Leraren geven aan moeite te hebben voldoende aandacht te geven aan de extra ondersteuningsbehoeften (zorg of begaafdheid) van de leerlingen.

4.2 Kwaliteit onderwijs aan nieuwkomers

Tabel 4.2a geeft weer hoe de bezochte voorzieningen op de diverse indicatoren beoordeeld zijn. Hierbij dient wel steeds bedacht te worden dat het om een klein aantal voorzieningen gaat, waardoor heel stevige conclusies niet mogelijk zijn. De oordelen van de bezochte type 3-voorzieningen zijn ook vergeleken met die van de type 1- en type 2-voorzieningen (azc-scholen en scholen die uitsluitend nieuwkomersonderwijs verzorgen).

Tabel 4.2a Kwaliteit van onderwijs aan nieuwkomersvoorzieningen type 3 en type 1-2

Indicator	Kwaliteitsaspect	Type 3, % voldoende/goed N= 19	Type 1 en 2, % voldoende/goed N= 27-34 ²
Opbrengsten			
1.4	De leerlingen ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.	--	--
1.5	De sociale competenties van de leerlingen liggen op het niveau dat mag worden verwacht.	--	--
Aanbod			
2.1* (nieuwkomers)	De aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde zijn gerelateerd aan de kerndoelen.	95	94
2.2*	De leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8.	90	100
2.4*	De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlinggewicht biedt bij Nederlandse taal leerinhouden aan die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.	42	82
2.5	De school heeft een specifiek aanbod om sociale competenties te ontwikkelen.	47	94
Tijd			
3.1	De leraren maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.	89	97
Schoolklimaat			
4.7	Het personeel van de school zorgt ervoor dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.	100	100
Didactisch handelen			
5.1*	De leraren geven duidelijke uitleg van de leerstof.	95	91
5.2*	De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.	100	97
5.3*	De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.	100	97

² Omdat niet bij alle onderzoeken alle indicatoren beoordeeld zijn, varieert het aantal scholen per indicator.

Indicator	Kwaliteitsaspect	Type 3, % voldoende/goed N= 19	Type 1 en 2, % voldoende/goed N= 27-34
Afstemming			
6.2	De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen leerlingen.	79	67
6.3	De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen leerlingen.	90	79
6.4	De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen leerlingen.	79	72
Vorderingen volgen			
7.1*	De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.	84	94
7.2	De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.	47	65
7.3* sbo	De school stelt bij plaatsing voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectief vast.	53	94
7.4* sbo	De school volgt of de leerlingen zich ontwikkelen conform het ontwikkelingsperspectief en maakt naar aanleiding hiervan beredeneerde keuzes.	26	58
7.6 (nieuwkomers)	De school maakt beredeneerde afwegingen bij de doorstroom van leerlingen binnen en buiten de school.	100	100
Zorg			
8.1	De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.	53	76
8.3*	De school voert de zorg planmatig uit.	42	50
8.5	De school zoekt structurele samenwerking met ketenpartners waar noodzakelijke interventies op leerlingniveau haar eigen kerntaak overschrijden.	84	100

Kwaliteitszorg			
9.1	De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.	79	91
9.2	De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen.	16	47
9.4	De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.	37	79
9.5	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.	47	--

* De normindicatoren zijn voorzien van een asterisk.

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2015

Opbrengsten en doelgerichtheid onderwijs

In het waarderingsskader po, aangepast voor nieuwkomers, worden opbrengsten van voorzieningen voor nieuwkomers (analoog aan het speciaal basisonderwijs) niet beoordeeld. Indien mogelijk wordt wel een uitspraak gedaan of de kinderen zich ontwikkelen volgens de verwachting zoals die is uitgesproken in de ontwikkelingsperspectieven. Dit bleek slechts op een enkele voorziening mogelijk. Omdat het aantal bezochte voorzieningen klein is en de analyse is beperkt tot één schooljaar kunnen we geen uitspraken doen over het niveau van de opbrengsten.

Voor de helft van de nieuwkomersvoorzieningen type 3 is het werken met ontwikkelingsperspectieven onbekend of staat het nog in de kinderschoenen. Scholen die een ontwikkelingsperspectief gebruiken werken aan de hand van het verwachte uitstroomniveau en daarvan afgeleide tussendoelen. De inspectie beschouwt dit als een voorwaarde voor een doelgericht leerstofaanbod en voor het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen. Op de andere helft van de voorzieningen stellen de leraren wel ontwikkelingsperspectieven en doelen voor de korte termijn op, maar op slechts een kwart van de scholen geven de leraren het aanbod vorm vanuit richtinggevend streefdoelen en evalueren zij minimaal één keer per jaar of de leerlingen zich volgens de gestelde doelen ontwikkelen. Ontwikkelingsperspectieven en leerlijnen voor (groepen) leerlingen zijn in type 3-voorzieningen dus nog geen gemeengoed. Zij kunnen op dit punt veel leren van de type 1- en 2-voorzieningen.

Er zijn geen instrumenten om de sociale competenties van leerlingen te volgen en meten met specifieke normen voor nieuwkomers. Indicator 1.5 is daarom in geen enkel geval beoordeeld. Om scholen te attenderen op het belang van het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling is de indicator wel opgenomen in het waarderingsskader.

Pedagogisch en didactisch handelen

In het overgrote deel van de klassen voldoet de instructie aan de basiskwaliteit en is er een goede en veilige sfeer. Net als bij de andere typen nieuwkomersvoorzieningen vormt het prettige schoolklimaat een sterk punt. De leerlingen zijn gemotiveerd, tonen zich betrokken bij de les en werken hard. In de meeste voorzieningen hanteren de leraren vanwege de grote leeftijdsverschillen binnen de groep een individuele aanpak. Ongeveer 80 procent van de leraren maakt daarbij onderscheid in de inhoud van de individuele instructie en verwerking. Dit onderscheid is echter nog niet altijd afgestemd op de mogelijkheden van de leerlingen. Deze individuele aanpak leidt daarnaast tot weinig tijd voor instructie per kind. De instructie heeft daardoor veelal het karakter van individueel vooruit helpen, en niet van het inhoudelijk

bespreken en uitdiepen van nieuwe onderwerpen. De afstemming van de verwerkingsstof blijkt er in de praktijk vaak op neer te komen dat leerlingen op hun eigen tempo de werkboekjes doorwerken. De leraren kiezen daarbij nauwelijks op inhoudelijke gronden wat wel of juist niet gemaakt hoeft te worden, afgestemd op de vooraf gestelde doelen. Voor kinderen die de leerstof versneld moeten doorlopen om hun achterstanden in te lopen, is dit laatste echter wel van belang.

Taalaanbod

Het aanbod is voor verbetering vatbaar. Ongeveer tachtig procent van de voorzieningen heeft voldoende zicht op de kenmerken van hun leerlingenpopulatie. In slechts veertig procent van nieuwkomersklassen maken de leraren gericht gebruik van deze kennis en is het taalaanbod voldoende afgestemd op de specifieke behoeften van nieuwkomers. De helft van de voorzieningen heeft een gestructureerd aanbod voor sociale competenties.

De hoofdpodracht van de nieuwkomersvoorzieningen is het leren van de Nederlandse taal. Daarom is expliciet gekeken naar de kwaliteit van het taalaanbod. De volgende aspecten van het taalaanbod zijn hierbij beoordeeld:

- Krijgen kinderen minimaal tweeduizend nieuwe woorden per jaar aangeboden?
Op vijftien van de negentien scholen is dit het geval.
- Krijgen kinderen voldoende gelegenheid om de mondelinge taal te oefenen?
Op bijna de helft van de voorzieningen stimuleren de leraren de taalproductie van de leerlingen onvoldoende.
- Is er specifieke aandacht voor klankarticulatie/uitspraak?
Zes van de negentien voorzieningen besteden onvoldoende aandacht aan de juiste uitspraak en aan klankonderwijs.
- Wordt aandacht besteed aan rekentaal en schooltaal?
Bij zeven voorzieningen is hier niet in voorzien.
- Is het taalaanbod voldoende breed? Zit er voldoende lijn in? Wordt begrijpend lezen en spelling aangeboden als kinderen daaraan toe zijn?
Bij bijna alle voorzieningen zijn op dit punt opmerkingen gemaakt. De opbouw binnen de taalonderdelen of de samenhang tussen de taalonderdelen schiet tekort. Er zijn geen afspraken wanneer kinderen starten met begrijpend lezen of spelling. Soms krijgen kinderen deze taalonderdelen in het geheel niet aangeboden.
- Stimuleert de taalomgeving tot taalontwikkeling?
Op twaalf voorzieningen benutten de leraren de omgeving om kinderen uit te dagen taal te gebruiken of ondersteunt de omgeving de taalontwikkeling door bijvoorbeeld labeling, thematafels, boekenaanbod of taalproducties aan de muur.

De afgelopen jaren is het taalaanbod op de nieuwkomersvoorzieningen type 1 en 2 verbeterd. Goede voorbeelden zijn voorhanden en zouden door de type 3-voorzieningen benut kunnen worden.

Zorg

Omdat ontwikkelingsperspectieven op ongeveer de helft van de scholen ontbreken, beschikken deze scholen niet over heldere aangrijpingspunten of criteria om vast te stellen of de ontwikkeling van de leerlingen volgens verwachting verloopt. De leraren volgen de cognitieve ontwikkeling wel halfjaarlijks met toetsen, maar er is niet afgesproken wanneer de ontwikkeling

zorgelijk is. Daarom signaleren zij niet vroegtijdig of de leerlingen zich voldoende ontwikkelen. De sociaal-emotionele ontwikkeling wordt minder vaak structureel gevolgd. Ook volgt ongeveer de helft van de voorzieningen de ontwikkeling niet structureel tussentijds aan de hand van methodetoetsen, of ze doen dit voor te weinig vakgebieden.

Voor de meeste voorzieningen geldt wel dat als kinderen zeer opvallende problemen hebben, op sociaal-emotioneel of cognitief gebied, de leraren dat signaleren en hulp inschakelen, ook van deskundigen buiten de school. De zorg voor leerlingen van wie de ontwikkeling stagneert of achterblijft, is op 60 procent van de scholen niet aanwezig of is onvoldoende planmatig.

Kwaliteitszorg

De nieuwkomersvoorzieningen type 3 bestaan uit één of twee klassen en enkele leraren. Door het specifieke karakter van het onderwijs zijn de kwaliteitszorgsystemen en plannen voor schoolontwikkeling van de moederschool niet direct toepasbaar. Het merendeel van de voorzieningen evalueert de schoolopbrengsten niet of nauwelijks en er is doorgaans weinig kennis over de manier waarop dat zou kunnen. Verder werkt men vaak onvoldoende doelgericht en planmatig aan de eigen schoolontwikkeling. De helft van de scholen heeft de borging van de gerealiseerde kwaliteit goed geregeld.

Perspectief

Enkele jaren geleden lieten de type 1- en 2-voorzieningen een min of meer vergelijkbaar beeld zien (Inspectie van het Onderwijs, 2013). Tabel 4.2a laat zien dat deze voorzieningen zich in hun aanbod, het werken met ontwikkelingsperspectieven en de kwaliteitszorg positief onderscheiden van de type 3-voorzieningen. Gerichte aandacht voor de type 3-voorzieningen heeft wellicht ook voor hen een positieve uitwerking.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Het onderzoek is uitgevoerd bij ongeveer een kwart van de bij de inspectie bekende type 3-voorzieningen. Gezien de kleine aantallen en de diversiteit binnen de type 3-voorzieningen blijft enige terughoudendheid ten aanzien van de conclusies geboden.

Sinds 2012 stijgt het aantal niet-Nederlandse kinderen dat kort (tot vier jaar) in Nederland verblijft door de toename van het aantal arbeidsmigranten, en sinds 2013 ook door de toegenomen instroom van asielzoekers. Op veel basisscholen in Nederland zitten nieuwkomers. Ruim tweehonderd scholen vangen minimaal vier nieuwkomers op die korter dan één jaar in Nederland zijn. Deels betreft dit scholen die nieuwkomers geïntegreerd binnen de reguliere groepen opvangen, maar deels gaat het ook om azc-scholen of grotere centrale nieuwkomersvoorzieningen (ongeveer vijftig) en basisscholen met één of twee aparte klassen voor nieuwkomers (bijna tachtig). Hoewel de leerlingenaantallen en de verblijfsduur van de kinderen fluctueert, bestaan de meeste bezochte kleinere nieuwkomersvoorzieningen (type 3) al langere tijd; in de helft van de gevallen meer dan tien jaar. Deze klassen vormen een structurele onderwijsvoorziening voor een substantiële groep leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. De kwaliteit van deze voorzieningen kan nog sterk verbeteren.

De helft van de type 3-voorzieningen betreft voltijdonderwijs. De andere voorzieningen verzorgen in diverse varianten deeltijdonderwijs, waarbij de leerlingen een aantal uren per week meedoen in de reguliere basisschoolklassen. De hoofdtaak van de type 3-voorzieningen is het aanleren van de Nederlandse taal. Op de meeste voorzieningen verblijven de leerlingen één tot anderhalf jaar. Scholen kunnen extra bekostiging krijgen voor onderwijs aan leerlingen die korter dan een jaar in Nederland verblijven. Deze wijze van bekostiging beïnvloedt mede de duur van het curriculum.

De voorzieningen zijn erop gericht om leerlingen te laten uitstromen in een groep die past bij hun leeftijd of één jaar daaronder. Hierbij hanteren de voorzieningen veelal geen vaste criteria. De meeste leerlingen stromen met achterstanden door naar het reguliere basisonderwijs. Naarmate de kinderen ouder zijn, is de achterstand ten opzichte van Nederlandse leeftijdgenoten veelal groter, in ieder geval voor woordenschat en begrijpend lezen (Boer, 2011). Over de effectiviteit van onderwijs aan nieuwkomers, c.q. aan de leerlingen die vanuit een nieuwkomersvoorziening zijn ingestroomd, is nog nauwelijks iets bekend. Wel ontvangt de inspectie signalen, zowel vanuit de nieuwkomersvoorzieningen als vanuit het reguliere basisonderwijs, dat leraren in het basisonderwijs grote moeite hebben om deze leerlingen adequaat onderwijs te bieden. De taalvaardigheid is bij instroom in het reguliere basisonderwijs vaak nog niet zodanig dat de leerlingen alles kunnen volgen.

Nieuwkomersvoorzieningen hebben niet de middelen of mogelijkheden om basisscholen te ondersteunen bij de vervolgpvang van nieuwkomers. De helft van de nieuwkomersvoorzieningen heeft moeite om een vervolgschool te vinden voor hun leerlingen. Sommige basisscholen stellen zich mogelijk terughoudend op omdat goede ondersteuning en deskundigheid op de eigen school ontbreken. Daar komt bij dat de positie van nieuwkomers, en ook de positie van

nieuwkomersvoorzieningen binnen passend onderwijs, voor de meeste voorzieningen onduidelijk is. Tot nu toe staan nieuwkomersvoorzieningen veelal aan de zijlijn en doen ze niet actief mee: zij ontvangen niet of nauwelijks 'extra ondersteuning' vanuit het samenwerkingsverband en worden ook nog weinig ingezet voor het geven van 'extra ondersteuning' aan basisscholen die handelingsverleggen zijn bij de opvang van nieuwkomers.

'Verandering is het enige wat zeker is op onze school', zei ooit een bestuurder van een azc-school. Onvoorspelbaarheid en continue veranderingen in leerlingenaantallen, achtergronden en verblijfsduur zijn kenmerkend voor nieuwkomersonderwijs. Veel knelpunten die nieuwkomersvoorzieningen ervaren, zijn hierop terug te voeren. De financiën zijn afhankelijk van het aantal leerlingen, tenzij besturen en gemeenten structurele bijdragen toezeggen. Een aantal voorzieningen ervaart financiële problemen. De wisselende financiën leiden tot veel wisselingen in het team, wat weer leidt tot gebrek aan continuïteit en moeite om expertise op te bouwen en vast te houden. Des te opvallender is het dat toch twee derde van de leraren aangeeft meer dan twee jaar ervaring te hebben in het nieuwkomersonderwijs.

De diversiteit tussen de leerlingen en de wisselende leerlingenaantallen stellen de leraren voor steeds nieuwe organisatie- en ondersteuningsvragen, waar zij niet altijd een antwoord op hebben. De leraren horen weliswaar bij de moederschool, maar op het gebied van nieuwkomersonderwijs voelen ze zich op zichzelf aangewezen. Zij hebben behoefte aan specifieke professionalisering, gericht op NT2-onderwijs en specifieke problemen van nieuwkomers. Dit blijkt ook uit de lesobservaties die zijn uitgevoerd. De leraren beschikken in voldoende mate over de algemeen pedagogische en didactische vaardigheden en zorgen voor een warme en gestructureerde onderwijssituatie waar kinderen zich welkom weten. Op de helft van de voorzieningen zijn echter de specifieke kennis en vaardigheden die nodig zijn voor onderwijs aan nieuwkomers – een passend taalaanbod, een gestructureerd aanbod voor sociaal-emotionele ontwikkeling, werken vanuit doelen en leerlijnen – nog te weinig ontwikkeld. De leraren maken wel onderscheid tussen wat zij individuele leerlingen aanbieden, maar dat onderscheid is nog niet altijd afgestemd op de mogelijkheden van de leerlingen.

Doelgericht onderwijs, passend bij de leerlingenpopulatie, is op de helft van de voorzieningen niet aanwezig. Dit is ook een lastige opdracht die wordt bemoeilijkt door gebrek aan pasklare NT2-programma's, maar soms ook door te weinig zicht bij leraren op wat nieuwkomersonderwijs vraagt. Ook voor de besturen is dit laatste lastig. Bestuurders tonen wel betrokkenheid bij de voorzieningen, maar sturen weinig op de kwaliteit van de voorziening. Zij sturen vooral op leerlingenaantallen en geld. Besturen maken zelden afspraken over de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers. De nieuwkomersvoorzieningen zijn voor de versterking van hun inhoudelijke expertise aangewezen op externen: andere nieuwkomersvoorzieningen of LOWAN. De continue veranderingen in het team en de leerlingen zorgen voor een blik op het 'nu'. Reflectie op wat op langere termijn nodig is, welke organisatie het meest passend is, schiet erbij in.

5.2 Aanbevelingen

Professionalisering

De kwaliteit van het nieuwkomersonderwijs staat of valt, net als in de rest van het onderwijs, met de kwaliteit van de leraren. Professionalisering gericht op de specifieke onderwijsbehoeften van nieuwkomers is daarom een eerste vereiste.

Veel leraren geven al jarenlang les aan nieuwkomers en de algemeen didactische basisvaardigheden zijn dan ook voldoende aanwezig. Wel is versterking nodig van de specifieke expertise die benodigd is voor het lesgeven aan nieuwkomers. Professionalisering omvat meer dan alleen het volgen van een cursus NT2. Kennis van de NT2-didactiek is weliswaar belangrijk, maar net zo belangrijk is dat de leerkracht goed in leerdoelen en leerlijnen kan denken. Hij moet weten wat de leerling moet leren en kan overslaan om te kunnen versnellen. Het gaat vervolgens om de vertaling van deze kennis en vaardigheden naar het werken in de klas met een zeer diverse groep kinderen. Door het grote verloop in het team is tot slot de borging essentieel. Voor directies ligt er een taak om de deskundigheid van de leraren te bevorderen en kwaliteiten zo veel mogelijk te borgen in de schoolorganisatie. Besturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers. Van hen mag dus meer dan alleen betrokkenheid bij de nieuwkomersvoorzieningen worden verwacht. Door zicht te houden op de kwaliteit van de voorzieningen en eventuele risico's en door te sturen op kwaliteit, dragen besturen bij aan sterke nieuwkomersvoorzieningen.

De aantallen nieuwkomers blijven de komende tijd onvermijdelijk fluctueren. Hierbij is het niet geheel te voorspellen welke scholen met nieuwkomers te maken zullen krijgen en voor hoe lang. Dit maakt het voor scholen en besturen lastig om zich voor te bereiden op de komst van deze leerlingen en om NT2-expertise te ontwikkelen en te onderhouden. De ontwikkeling van een flexibele kennisinfrastructuur op landelijk en/of regionaal niveau zou behulpzaam kunnen zijn bij de ondersteuning van scholen die zich handelingsverlegen voelen bij de opvang van nieuwkomers. De bestaande nieuwkomersvoorzieningen kunnen een rol vervullen bij de vormgeving van regionale NT2- of taalexpertisecentra. De landelijke opbouw van NT2-expertise en kennisdeling in landelijke en regionale netwerken is daarnaast van belang voor de verdere versterking van de nieuwkomersvoorzieningen. LOWAN heeft van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) extra middelen ontvangen om kennisopbouw en -deling te bevorderen. Hierbij werkt LOWAN samen met de PO-Raad. Deze bundeling van expertise vormt een nieuwe impuls voor het onderwijs aan nieuwkomers.

Flexibele organisatie

Een tweede voorwaarde voor goed nieuwkomersonderwijs is dat de scholen een antwoord vinden op de continu veranderende situatie. Individueel onderwijs geven is misschien de meest voor de hand liggende oplossing, maar de vraag is of dit de hoogst haalbare kwaliteit van onderwijs geeft. De scholen kunnen ervoor kiezen de onderwijsorganisatie/groepering van leerlingen flexibel in te richten en te werken met een vaste personeelskern en flexibele schil. Daardoor ontstaan wellicht mogelijkheden om de instructie groepsgewijs te organiseren en expertise binnen de organisatie te houden. Besturen en directies staan voor de uitdaging om met deze steeds wisselende omstandigheden en financiën te zoeken naar een manier om expertise te behouden en een passend onderwijsmodel te ontwikkelen. LOWAN zou hierbij vanuit zijn expertisefunctie mogelijk een ondersteunende rol kunnen vervullen.

Financiën

De financiële en materiële randvoorwaarden vragen uiteraard ook de aandacht. Ervan uitgaand dat centrale opvang van nieuwkomers beter is voor de nieuwkomers én voor de reguliere basisscholen in de omgeving (wat echter nog onderzocht moet worden), zijn afspraken tussen OCW, de gemeenten/regio, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en besturen over de financiering

van nieuwkomersvoorzieningen noodzakelijk. Allereerst is er zicht nodig op de minimaal benodigde financiën voor de bekostiging van personeel, huisvesting en middelen van een nieuwkomersvoorziening. De volgende stap is om gezamenlijke verantwoordelijkheid te regelen voor de nieuwkomersvoorziening. Dit om te voorkomen dat één bestuur, één school of één gemeente opdraait voor alle kosten. Gezamenlijk optrekken voorkomt ook dat iedere voorziening weer het wiel opnieuw uit moet vinden. De samenwerkingsverbanden passend onderwijs zouden bij deze bundeling van krachten het initiatief kunnen nemen.

Overgang naar regulier basisonderwijs

Gezamenlijke verantwoordelijkheid is ook nodig bij de overplaatsing van nieuwkomers na hun verblijf op de nieuwkomersvoorziening. Een begeleide instroom in de basisschool is voor de leerling en de ontvangende basisschool wenselijk. Nieuwkomersleerlingen zijn kwetsbaar, zeker de oudere leerlingen. Uit onderzoek van onderwijsadviesbureau ABC blijkt dat de leerlingen vanaf groep 6 vaak met een achterstand in technisch lezen, begrijpend lezen en spelling op de vervolgschool instromen (Boer, 2011). Dit vergt extra aandacht en ondersteuning van de ontvangende school en leerkracht.

In sommige regio's is voorzien in ambulante begeleiding vanuit de nieuwkomersvoorziening. Dit neemt de aarzeling bij basisscholen weg om nieuwkomers op te nemen. Ook vermindert dit het risico op langdurige onderwijsachterstanden bij nieuwkomers, die mogelijk leiden tot schooluitval op latere leeftijd. Niet alle nieuwkomersvoorzieningen beschikken momenteel echter over de deskundigheid om basisscholen te ondersteunen bij het onderwijs aan (tweedejaars) nieuwkomers in het basisonderwijs.

Heldere afspraken over welke scholen eerste opvang en vervolgoopvang kunnen bieden en welke (extra) ondersteuning zij daarbij kunnen krijgen, zijn belangrijk voor een ononderbroken schoolloopbaan van nieuwkomers. Dit vraagt om afspraken op bestuurs- of regionaal niveau, per gemeente of op het niveau van het samenwerkingsverband. De aansluiting bij bestaande, landelijk dekkende structuren (bijvoorbeeld het samenwerkingsverband passend onderwijs) ligt hierbij voor de hand.

Perspectief nieuwkomers

Onderzoek zoals uitgevoerd door het ABC is zeldzaam. Hoe nieuwkomers zich verder ontwikkelen als zij de overstap naar het reguliere basisonderwijs hebben gemaakt, blijft daardoor onzeker. Longitudinaal onderzoek naar de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van nieuwkomers is belangrijk. De centrale vraag hierbij is: raken deze leerlingen ingeburgerd in Nederland en vinden zij uiteindelijk hun weg in de maatschappij? Speciale aandacht voor de overgangen naar het voortgezet onderwijs, het beroepsonderwijs/wetenschappelijk onderwijs en uiteindelijk de arbeidsmarkt is daarbij gewenst. Subsidie voor dergelijk onderzoek is noodzakelijk, zeker ook omdat het aanbevelingen kan opleveren voor de versterking van het onderwijs aan nieuwkomers.

Beoordeling opbrengsten

De wijze waarop de inspectie omgaat met nieuwkomers bij de beoordeling van opbrengsten, mag geen belemmering vormen bij het opnemen van nieuwkomers in basis- of voortgezet onderwijs. Voor scholen moet helder zijn hoe de inspectie opbrengsten beoordeelt. Mochten er op dat punt nog belemmeringen zijn, dan moeten deze worden weggenomen. De vrees van basisscholen dat zij door de toelating van nieuwkomers de kans lopen op een onvoldoende beoordeling van de tussen- en eindopbrengsten is ongegrond. De inspectie neemt bij de beoordeling van tussen- en eindopbrengsten de resultaten van leerlingen die

korter dan vier jaar in Nederland zijn én de Nederlandse taal onvoldoende machtig zijn niet mee.

Verantwoording

Als nieuwkomersonderwijs een gezamenlijke verantwoordelijkheid is, vraagt dit van de nieuwkomersvoorziening dat zij zich kan verantwoorden over haar kwaliteit. Dit kan mogelijk afgemeten worden aan het percentage succesvolle uitplaatsingen (evaluatie na twee jaar in het basisonderwijs), aan het bereikte eindniveau aan het eind van het verblijf op de nieuwkomersvoorziening of aan de pedagogisch-didactische kwaliteit van het onderwijs. Op alle drie de terreinen is ontwikkeling nodig:

- Evaluatie van de uitstroom gebeurt door gebrek aan kennis en middelen niet of nauwelijks.
- Benchmarks of referentiepunten voor onderwijsopbrengsten zijn er niet. Het behalen van gestelde doelen in het ontwikkelingsperspectief biedt hiervoor enige mogelijkheden. Binnen de type 1- en type 2-voorzieningen zijn hier al enkele goede voorbeelden beschikbaar.
- De competenties voor leraren aan nieuwkomersvoorzieningen zijn door IVA Onderwijs (Van Vijfeijken en Van Schilt-Mol, 2012) uitgewerkt, maar hebben nog weinig ingang gevonden in de praktijk.

Directie en besturen zijn aan zet bij de versterking van de kwaliteit van het onderwijs en de inrichting van een systeem van kwaliteitszorg. Uiteraard is het hierbij niet efficiënt als elke voorziening het wiel zelf uitvindt. Leren van elkaar en met elkaar op landelijk of regionaal niveau is een interessantere optie. LOWAN en de PO-Raad kunnen hierbij mogelijk behulpzaam zijn.

Leermiddelen

Professionalisering van het nieuwkomersonderwijs vraagt daarnaast om goede leermiddelen. Er verschijnen geregeld nieuwe materialen op de markt. Dit zijn echter vaak losse leermiddelen gericht op één aspect (woordenschat, grammatica, klankleer), zonder duidelijke leerlijnen. Het is wenselijk dat een geïntegreerde NT2-taalmethode ontwikkeld wordt die onder andere woordenschat, klankleer, spreken, luisteren, woord- en zinsvorming en pragmatiek omvat, en die geschikt is om op verschillende niveaus aan te bieden in verschillend tempo. Behalve een breed taalpakket afgestemd op de doelgroep, zou het programma ook een reeks van jaren moeten omvatten. De leraren op de reguliere basisschool kunnen dan met het programma verder. Daardoor ontstaat een doorgaande lijn en bovendien zou dit een cruciaal probleem voor de leraren van het reguliere basisonderwijs oplossen. Zij hoeven dan immers niet meer te zoeken naar passende materialen en een passend taalaanbod. Hier is dringend behoefte aan. Daarbij zou het mooi zijn als ook een lijn naar de ouders gelegd kan worden.

Daarnaast zijn er geen of nauwelijks geschikte toetsen om de ontwikkeling van de taalvaardigheid in beeld te brengen. Dit is nodig voor deze doelgroep, zowel voor de leerlingen op nieuwkomersvoorzieningen als voor de leerlingen in het basisonderwijs. Door de kleine doelgroep is de ontwikkeling van een dergelijke leergang en toetsen voor educatieve uitgeverijen en toetsontwikkelaars commercieel niet aantrekkelijk. Alleen met overheidssubsidie lijkt een dergelijk project haalbaar.

Verdwenen kinderen

Tot slot niet zozeer een aanbeveling voor de kwaliteit van onderwijs, maar uit zorg voor kinderen. Nieuwkomers zijn niet altijd even honkvast. Verhuizingen

komen geregeld voor door bijvoorbeeld verandering van werk of status, dichterbij familie willen wonen of door terugkeer naar het land van herkomst. Soms krijgen scholen echter te maken met kinderen en/of gezinnen die ineens verdwenen zijn en waarbij navraag niet leidt tot duidelijke antwoorden. Soms duiken gezinnen na verloop van tijd weer ergens op, maar soms lijken ze van de 'radar' verdwenen. Het risico dat kinderen dan gevaar lopen, is niet denkbeeldig. Het is wenselijk dat in een dergelijke situatie duidelijk is wie de regie heeft.

Literatuur

Boer, M. (2011). *Kansen in kaart. Een verkennend onderzoek naar de ontwikkeling van tweedejaarsnieuwkomers in groep 3 t/m 8*. Amsterdam: ABC.

Forum (2014). *Leren van de blik van ouders én professionals. Verkenningen naar het onderwijs aan Poolse en Bulgaarse leerlingen in Nederland*. Utrecht: Forum.

Inspectie van het Onderwijs (2013). *Evaluatie toezicht op voorzieningen voor nieuwkomers 2011/2012*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2015). *De kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers, type 1 en 2, 2013/2014*. Evaluatie van de kwaliteit van AZC-scholen en relatief zelfstandige en grotere nieuwkomersvoorzieningen. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Vijfeijken, M. M. van, & Schilt-Mol, T. van (2012). *Nieuwkomers in het basisonderwijs. Onderzoek naar benodigde competenties van leerkrachten, intern begeleiders en schoolleiders die werken met nieuwkomers*. Tilburg: IVA Onderwijs.

Vogels, R., Gijsberts, M., & Draak, M. den (2014). *Poolse, Bulgaarse en Roemeense kinderen in Nederland. Een verkenning van hun leefsituatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bijlage I - Bezoekrooster

Alleen stelselonderzoek nieuwkomers

Tijd	Activiteit
8.15 – 8.30 uur	Kennismaking
8.30 – 10.00 uur	Lesbezoeken volgens rooster
10.00 – 10.20 uur	Groepsgesprek met enkele leerlingen (ongeveer 4 leerlingen)
10.30 – 12.15 uur	Gesprek met de directie en de coördinator nieuwkomersklas(sen)
12.15 – 13.15 uur	Gesprek met de leraar/de leraren nieuwkomersklas(sen) en de intern begeleider
13.15 – 13.45 uur	Pauze, documentenanalyse
13.45 – 14.15 uur	Vorbereiding van het nagesprek door de inspectie
14.30 – 15.15 uur	Nagesprek met de directie (en eventueel een vertegenwoordiger van het bestuur)

Combinatie stelselonderzoek nieuwkomers met stelselonderzoek in kader van onderwijsverslag (2 inspecteurs)

Inspecteur 2, stelselonderzoek nieuwkomers
(inspecteur 1 voert stelselonderzoek in kader van onderwijsverslag uit)

Tijd	Activiteit
8.15 – 8.30 uur	Kennismaking
8.30 – 10.15 uur	Gesprek met de directie en de coördinator nieuwkomersklas(sen)
10.30 – 12.00 uur	Lesbezoeken volgens rooster
12.00 – 12.15 uur	Groepsgesprek met enkele leerlingen (ongeveer 4 leerlingen)
12.30 – 13.30 uur	Gesprek met de leraar/de leraren nieuwkomersklas(sen) en de intern begeleider
13.30 – 14.00 uur	Pauze, documentenanalyse
14.00 – 14.30 uur	Ev. aansluiten bij inspecteur 1 bij gesprek directeur
14.30 – 15.30 uur	Vorbereiding van het nagesprek door de inspectie
15.30 – 16.30 uur	Nagesprek met de directie (en eventueel een vertegenwoordiger van het bestuur) (beide inspecteurs)

Combinatie stelselonderzoek nieuwkomers met 4jb

Tijd	Activiteit
8.15 – 8.30 uur	Kennismaking
8.30 – 11.00 uur	<ul style="list-style-type: none"> • Lesobservatie nieuwkomers (inspecteur plant observaties op basis van toegestuurde lesroosters) • Groepsbezoeken basisschool zonder rooster, waarbij de inspecteur voornamelijk de planning en uitvoering van de leerlingenzorg bekijkt
11.00 – 11.15 uur	Groepsgesprek met enkele leerlingen nieuwkomersklas (ongeveer 4 leerlingen)
11.30 – 12.15 uur	Gesprek met intern begeleider(s) (basisschool en nieuwkomersklas)
12.15 – 13.00 uur	Gesprek met de leraar/de leraren nieuwkomersklas(sen) en de intern begeleider nieuwkomersklas
13.00 – 13.30 uur	Pauze, documentenanalyse
13.30 – 15.45 uur	Gesprek met de directie en de coördinator nieuwkomersklas(sen)
15.45 – 16.15 uur	Vorbereiding van het nagesprek door de inspectie
16.15 – 17.15 uur	Nagesprek met de directie (en eventueel een vertegenwoordiger van het bestuur)

Bijlage II - Gespreksleidraden

Kennismaking directie/start bezoek

Directie kort informeren over:

- Doel stelselonderzoek (landelijk beeld op basis van circa kwart van type 3-voorzieningen; voor het eerst toezicht op type 3 adhv kader PO aangepast voor nieuwkomers; tzt rapportage in Onderwijsverslag en apart landelijk rapport; kort rapport met oordelen dat ook op internet komt; geen toezichtarrangement).
- Agenda van de dag doornemen: haalbaar?
- Alvast een aantal feitelijke gegevens verzamelen (**zie formulier**, nummers 1, 2 en 3).

Gesprek directie + coördinator nieuwkomersklassen

- Inleiding: meld inhoud/doel gesprek.
- Enkele algemene vragen om de positie, de reikwijdte van de nk-voorziening, de leerlingenpopulatie e.d. in beeld te krijgen. Inventarisatie gegevens, zie **formulier**, nummers 1, 2, 3 en 5.
- Stand van zaken OPP (7.3 en 7.4)
- Resultaten (1.4) mogelijk in relatie tot OPP (7.3 en 7.4) en kwaliteitszorg (9.2)
- Aanbod (2.1 t/m 2.5) en afstemming (6.2 t/m 6.4) ook in relatie tot OPP
- Kwaliteitszorg (9.1, t/m 9.5)
- Zo nodig: handhavingskwesities. Onderwijstijd zo mogelijk/zo nodig specifiek voor nk-klassen nagaan. Schoolplan en schoolgids op schoolniveau.
- In beeld brengen betrokkenheid verantwoordelijk bestuur/besturen. Zie **Formulier**, nummer 2.
- Zijn er knelpunten. Zie **Formulier**, nummer 8.
- Afsluiting: Aandachtspunten voor het toezicht in de toekomst. Zie **Formulier**, nummer 9.

Gesprek leraar + intern begeleider

- Inleiding: meld inhoud/doel gesprek
- Enkele algemene vragen over ervaring/achtergrond leraren (zie **formulier**, nummer 3 :
  - aantal jaren dat de leraar nk-klas/nl-ervaring heeft,
  - specifieke opleiding/training nt2,
  - nk-klas/leraar deel van de school/team of overwegend apart,
  - zijn er contacten met ander nieuwkomersvoorzieningen? Het Lowan?
- Sterke/positieve punten van nk-voorziening?
- Sfeer/samenwerking: leraar deel van het team of nk-voorziening apart? Spelen nk-leerlingen met andere leerlingen?
- Aanbod, methoden en materialen (2.1 t/m 2.5) en hoe bepaalt de leraar het aanbod voor individuele of groepjes leerlingen (7.3/7.4 en 6.2 t/m 6.4)
- Enkele OPP's doornemen (7.3 en 7.4);

- Volgen van de ontwikkeling (7.1, 7.2), eventueel bijstelling van OPP (7.4)?
- Signaleren van zorgleerlingen op basis van welke criteria, zijn er leerlingenbesprekingen (8.1), wanneer nadere analyse en/of externe hulp/diagnose (8.2), en wanneer extra begeleiding (8.3). Bespreken aan de hand van groeps- of individuele plannen.
- Uitstroom (7.6) aan de hand van een onderwijskundig rapport. Zijn er belemmeringen bij de doorstroom (zie **formulier**, nummer 6).
- Resultaten: zie **formulier**, nummer 4: vragen naar gegevens over woordenschat.
- Afsluiting: zijn er zaken die de gesprekspartners naar voren willen brengen die niet aan de orde zijn geweest. Als de leraar/intern begeleider de minister mocht adviseren over nk-onderwijs, want zou dan het advies zijn? Waar zijn de leraren trots op? (**Formulier**, nummer 8.)

Groepsgesprek leerlingen (tijdens lesobservatie leraar vragen om leerlingen te kiezen die de NL-taal al enigszins machtig zijn)

- Intro over werk dat de inspectie doet. Inspecteur is ook benieuwd wat de leerlingen van de school vinden. Rondje voorstellen (naam + waar vandaan + hoe lang hier op school).
- Dagindeling: leerlingen laten vertellen hoe een dag/rooster eruit ziet. Aandachtspunten: welke vakken, hoe vaak/hoe lang pauze; hoe veel zelfstandig/individueel aan het werk; hoeveel instructietijd; afstemming op groepjes/individuele leerlingen.
(Open vraag: vertel eens hoe een schooldag eruitziet...)
- Spreken de leerlingen buiten de klas Nederlands of leren ze de taal uitsluitend in de klas? (Open vraag: een andere taal leren is moeilijk en het is ook lastig om Nederlands te praten als je het precies weet hoe je iets moet zeggen. Maar jullie kunnen het al goed. Praten jullie ook ergens anders dan op school Nederlands, waar, vertel eens?)
- Spelen ze met elkaar, ook met andere leerlingen van de school en uit de buurt waar ze wonen?
(Open vraag: met wie spelen jullie op het speelplein, thuis...)
- Vertel eens wat vinden jullie heel fijn vinden op deze school? Wat vinden jullie vervelend, niet goed?
- Is het fijn op school? Op het speelplein? Is er vaak ruzie? Weet je of er kinderen gepest worden? Wat doet de juf/meester dan? En jullie?
- Weten de leerlingen al waar ze naar toe gaan (na de nk-klas)? Waar dan?

Doel gesprek leerlingen: verifiëren/falsificeren eigen waarnemingen/bevindingen over aanbod, afstemming, instructie(tijd) en omgang/sfeer.

Bijlage III - Indicatoren toezichtkader aangepast voor nieuwkomers en terugkoppelingsformulier

De normindicatoren zijn voorzien van een asterisk*.

Kwaliteitsaspect 1 Opbrengsten	1	2	3	4	5
1.4 Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.					
1.5 De sociale competenties van de leerlingen liggen op een niveau dat mag worden verwacht.					
Kwaliteitsaspect 2 Leerstofaanbod	1	2	3	4	
2.1* (nieuwkomers) De aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde zijn gerelateerd aan de kerndoelen.					
2.2* De leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8.					
2.4* De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlinggewicht biedt bij Nederlandse taal leerinhouden aan die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.					
2.5 De school heeft een specifiek aanbod om sociale competenties te ontwikkelen.					
Kwaliteitsaspect 3 Tijd	1	2	3	4	
3.1 De leraren maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.					
Kwaliteitsaspect 4 Schoolklimaat	1	2	3	4	
4.7 Het personeel van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.					
Kwaliteitsaspect 5 Didactisch handelen	1	2	3	4	
5.1* De leraren geven duidelijke uitleg van de leerstof.					
5.2* De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.					
5.3* De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.					

Kwaliteitsaspect 6 Afstemming				
	1	2	3	4
6.2 De leraren stemmen de instructie af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.3 De leraren stemmen de verwerkingsopdrachten af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
6.4 De leraren stemmen de onderwijstijd af op verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen.				
Kwaliteitsaspect 7 Begeleiding				
	1	2	3	4
7.1* De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.				
7.2 De leraren volgen en analyseren systematisch de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.				
7.3* (sbo) De school stelt bij plaatsing voor iedere leerling een ontwikkelingsperspectief vast.				
7.4* (sbo) De school volgt of de leerlingen zich ontwikkelen conform het ontwikkelingsperspectief en maakt naar aanleiding hiervan beredeneerde keuzen.				
7.6 (nieuw komers) De school maakt beredeneerde afwegingen bij de doorstroom van leerlingen binnen en buiten de school.				
Kwaliteitsaspect 8 Zorg				
	1	2	3	4
8.1 De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.				
8.3* De school voert de zorg planmatig uit.				
8.5 De school zoekt structurele samenwerking met ketenpartners waar noodzakelijke interventies op leerlingniveau haar eigen kerntaak overschrijden.				
Kwaliteitsaspect 9 Kwaliteitszorg				
	1	2	3	4
9.1 De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.				
9.2 De school evalueert jaarlijks de resultaten van de leerlingen.				
9.4 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.				
9.5 De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.				

Bijlage IV - Inventarisatielijst

<p>Stelselonderzoek type 3</p> <p>Inventarisatie gegevens</p> <p>Formulier voor intern gebruik</p>
--

Naam inspecteur	
Naam van de school	
Brin	
Datum schoolbezoek	

1. Leerlingen

	Vul in: aantal
Nk-klassen (1 of 2)	
Totaal aantal leerlingen nk-klassen (op bezoeksdatum)	
Totaal aantal leerlingen bij start schooljaar 2013-2014 (bij bezoek voor zomer 2014) dan wel bij de start van schooljaar 2014-2015 (bij bezoek na zomer 2014)	
Verschillende landen van herkomst (hoeft niet exact)	
Hoeveel instroommomenten zijn er: (x = onbepaald, nieuwkomers stromen op elk moment in)	
Hoeveel uitstroommomenten zijn er (x = onbepaald, nieuwkomers stromen uit/door wanneer zij het curriculum van het eersteopvangonderwijs hebben doorlopen) (1 = aan het einde van het schooljaar) (2 = na de kerstvakantie of aan het einde van het schooljaar)	

2. Verantwoordelijkheid

Kruis aan wat van toepassing is en geef toelichting		Toelichting
Wie is verantwoordelijk voor NK-klassen?	BG van de bezochte school is verantwoordelijk	
	BG van het SWV is verantwoordelijk	
	Gedeelde	

	verantwoordelijkheid van	
	Anders ...	
Bij wie zijn de leraren in dienst?		
Is het bevoegd gezag (moederschool) op de hoogte van de kwaliteit van het nieuwkomersonderwijs? Hoe verantwoordt de type 3 voorziening zich naar het bevoegd gezag?		
Hoe vult het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de nk-voorziening in?		
Hoe stuurt het bevoegd gezag op de kwaliteit van de type 3 voorziening? Geef voorbeelden.		
Indien er sprake is van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van verschillende besturen, gemeenten(n), swv: Waar blijkt deze gezamenlijke verantwoordelijkheid uit? Hoe verantwoordt de type 3 voorziening zich naar de verantwoordelijke instanties?		
Hoe ziet de directie de positie van de nieuwkomersvoorziening binnen passend onderwijs? (denk aan: veranderingen in plaatsingsprocedure/toekenning extra ondersteuning, financiën, aansturing, zorgplicht)		

Toelichting inspecteur: is de verantwoordelijkheid duidelijk geregeld?
Toelichting inspecteur: is het bevoegd gezag voldoende betrokken?
Toelichting inspecteur: doen zich problemen voor tav de verantwoordelijkheid?

3. Onderwijs

	Vul in: aantal
Hoe lang bestaat de nk-voorziening (in aantal schooljaren; lopend schooljaar meetellen)	
Wat is duur van het curriculum van het eersteopvangonderwijs (druk uit in schooljaar. Bijvoorbeeld 1 jaar; 1 jaar en 3 maanden)	
Hoeveel dagdelen per week omvat het nk-onderwijs (x = hele schoolweek, dus voltijd)	
Hoeveel leraren verzorgen dit schooljaar het eersteopvangonderwijs (onderwijsassistenten e.d. niet meetellen; het gaat om bevoegde leraren)	
Hoeveel jaar ervaring heeft leraar 1 met onderwijs aan nieuwkomers (0 = geen, dit is het eerste jaar dat de leraar les geeft aan nieuwkomers)	
Hoeveel jaar ervaring heeft leraar 2 met onderwijs aan nieuwkomers (0 = geen, dit is het eerste jaar dat de leraar les geeft aan nieuwkomers)	
Heeft leraar 1 een of meer specifieke NT-opleiding(en) of cursus(sen) gevolgd. (Zo nee, vul in nvt. Zo ja, omschrijf beknopt aard/omvang/naam van de opleiding of cursus. Het maakt uit of een leraar enkele dagdelen met het team een cursus woordenschat heeft gevolgd, of een NT2-opleiding 1 avond per week gedurende 1 jaar)	Zo ja, aard/omvang

Heeft leraar 2 een of meer specifieke NT-opleiding(en) of cursus(sen) gevolgd.	Ja/nee/nvt Zo ja, aard/omvang
Heeft leraar 3 een of meer specifieke NT-opleiding(en) of cursus(sen) gevolgd.	Ja/nee/nvt Zo ja, aard/omvang
Heeft leraar 4 een of meer specifieke NT-opleiding(en) of cursus(sen) gevolgd.	Ja/nee/nvt Zo ja, aard/omvang
Onderhoudt nk-voorziening contact met andere eersteopvangvoorzieningen?	Ja/nee
Onderhoudt nk-voorziening contact met het Lowan (info:studiedagen)?	Ja/nee
Indien geen NK-voorziening niet voltijd (hele week) onderwijs verzorgt: onderhoudt men contact met de school/scholen waar de leerlingen op de andere dagdelen zijn?	Ja/nvt Zo ja, aard/frequentie

4. Resultaten

Woordenschat: beoogd en gerealiseerd

Aantal weken	Ob 3-4-5 Receptief*	Doel van de school <i>Vul in beoogd aantal**</i>	Gerealiseerd <i>Vul het gemiddelde aantal gerealiseerde woorden in. Van huidig of vorig schooljaar**</i>	Opmerkingen inspecteur
10				
20	1000			
30				
40	2500			
50				
60				
Aantal weken	Ob 3-4-5 productief	Doel van de school	Gerealiseerd	
10				
20	600			
30				
40	1800			
50				
60				
Aantal weken	bb 6-7-8 receptief	Doel van de school	Gerealiseerd	
10				
20	2000			

30				
40	4000			
50				
60				
Aantal weken	Ob 6-7-8 productief	Doel van de school	Gerealiseerd	
10				
20	1000			
30				
40	3200			
50				
60				

*Ontleend aan R. de Vos: de hoeveelheid te leren woorden is bepaald op basis van wat er wordt aangeboden binnen het Prismaprogramma Mondeling Nederlands.

** Vul zo mogelijk ook het (gerealiseerd) aantal woorden in bij 10, 30, 50 en 60 weken.

5. Bekostiging

Uit: evaluatie NK-2013:

Niet alle problemen waar nieuwkomersvoorzieningen mee te maken hebben, kunnen door de scholen of hun besturen opgelost worden. Wisselende in- en uitstroom van leerlingen blijft een kenmerken van het nieuwkomersonderwijs. Scholen anticiperen hier op wisselende wijzen op, door bijvoorbeeld te werken met aparte instroomgroepen of 'reserve-leerkrachten'. Dit doet echter wel een extra beroep op de financiën van het bevoegd gezag. Niet alle bevoegde gezagen zijn in staat extra formatie te bekostigen. Op sommige momenten stijgt het aantal nieuwkomers zo snel dat scholen niet kunnen voorzien in een onderwijsplek voor elke nieuwkomer. Er zijn geen lege lokalen, geen meubilair of geen leerkrachten. Hierdoor ontstaan wachtlijsten voor nieuwkomersvoorzieningen.

Besturen en scholen geven te kennen dat de bestaande bekostigingssystematiek (extra bekostiging voor leerlingen die korter dan 1 jaar in NL zijn) niet toereikend is voor eersteopvangonderwijs.

Zijn er knelpunten tav de financiering/bekostiging die relevant (kunnen) zijn voor het landelijk rapport. Vul in: <i>ja of nee en licht toe.</i>	Ja/nee
Geef beknopt de financiële problemen/knelpunten weer	
1.	
2.	

6. Uitstroom-toelating

We krijgen signalen van type 1 en 2-voorzieningen dat scholen drempels opwerpen om te voorkomen dat nieuwkomers (na het eersteopvangonderwijs) instromen. Vraag is of de leerlingen van deze nk-voorziening gewoon doorstromen naar andere scholen, of dat zij merken dat er scholen zijn die deze leerlingen niet willen toelaten. Als dat het geval is, noteer dan de naam van de betreffende school (of scholen) die leerlingen weigeren omdat zij (taal)achterstand hebben.

Naam/plaats van scholen die leerlingen van de nk-voorziening weigeren + toelichting:

1.

2.

7. Taalaanbod

Indicator 2.4 is vaak onvoldoende. Om goed verslag te kunnen doen over de aard van deze tekorten, is het belangrijk zicht te krijgen op de achtergrond van deze onvoldoende beoordeling. Kun je aangeven (als 2.4 onvoldoende is) waarom je 2.4 met een onvoldoende hebt beoordeeld?

Onvoldoende 2.4 toelichting:

8. Knelpunten

Zijn er volgens de directie en/of de coördinator nk en/of de leraar specifieke knelpunten/problemen in het nk-onderwijs? Het gaat om zaken die relevant kunnen zijn voor het landelijk rapport. Zo ja, geef ze kort en puntsgewijs weer. Denk hierbij ook aan onverwachte verhuizingen van azc-leerlingen en het doorsturen/ontvangen van onderwijskundige rapporten.

Knelpunten:

1.

2.

3.

9. Kijk op toezicht in de toekomst

Vindt u dat tijdens dit onderzoek de juiste onderwerpen ter sprake zijn gekomen? Wat heeft u gemist? Wat zou u schrappen?
Wie moet de inspectie volgens u aanspreken op de kwaliteit van de nieuwkomersvoorziening? (bg school, alle verantwoordelijke bg's etc)?
Hoe vindt u dat het toezicht op dit type nieuwkomersvoorzieningen er in de toekomst moet komen uit te zien?
Heeft u tips voor hoe de inspectie nieuwkomersvoorzieningen kan traceren?

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2015-12 | gratis
ISBN: 978-90-8503-361-5

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de
Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | mei 2015